

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

ԳԱՅԱՆԵ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ (ՈՒժԸ ԿՈՐՑՐԵԼ Է 2005 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 19-ԻՆ) 40-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

26 դեկտեմբերի 2022թ.

Սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Ա. Դիլանյանի (նախագահող), Վ. Գրիգորյանի, Հ. Թովմասյանի, Ա. Թունյանի, Ե. Խունդկարյանի, Հ. Հովակիմյանի, Է. Շաթիրյանի, Ս. Սաֆարյանի, Ա. Վաղարշյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ Գայանե Մանուկյանի ներկայացուցիչներ՝ Ա. Ղազարյանի, Կ. Տոնոյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված Ազգային ժողովի ներկայացուցիչ՝ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավական ապահովման և սպասարկման բաժնի պետի պարտականությունները ժամանակավոր կատարող, նույն բաժնի գլխավոր մասնագետ Է. Մնացականյանի,

համաձայն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, ինչպես նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 22 և 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Գայանե Մանուկյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի օրենսգրքի (ուժը կորցրել է 2005 թվականի ապրիլի 19-ին) 40-րդ հոդվածի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի օրենսգիրքը (այսուհետ՝ նաև Օրենսգիրք) ուժի մեջ է մտել 1970 թվականի հունվարի 1-ից, ուժը կորցրել է 2005 թվականի ապրիլի 19-ին:

Օրենսգրքի «Ամուսնությունը դադարելու ժամանակը» վերտառությամբ 40-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Ամուսնությունը դադարած է համարվում ամուսնալուծությունը քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմիններում գրանցվելու պահից»:

Գործի քննության առիթը Գայանե Մանուկյանի (այսուհետ՝ նաև Դիմող)՝ 2021 թվականի հունիսի 25-ին Սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Սահմանադրական դատարանի 2021 թվականի օգոստոսի 5-ի ՍԴԱՈ-171 աշխատակարգային որոշմամբ «Գայանե Մանուկյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ Ամուսնության և ընտանիքի օրենսգրքի 33 և 40-րդ հոդվածների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործն ընդունվել է քննության:

Սահմանադրական դատարանի 2021 թվականի դեկտեմբերի 14-ի ՍԴԱՈ-256 աշխատակարգային որոշմամբ նշված գործի վարույթը կասեցվել է «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 56-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի հիմքով՝ ապացույցներ պահանջելու անհրաժեշտությամբ պայմանավորված:

Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի դեկտեմբերի 13-ի ՍԴԱՈ-204 աշխատակարգային որոշմամբ սույն գործի վարույթը վերսկսվել է:

Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի դեկտեմբերի 26-ի ՍԴԱՈ-211 աշխատակարգային որոշմամբ «Գայանե Մանուկյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի օրենսգրքի (ուժը կորցրել է 2005 թվականի ապրիլի 19-ին) 33 և 40-րդ հոդվածների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը մասամբ՝ Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի օրենսգրքի 33-րդ հոդվածի մասով, կարճվել է:

Ուսումնասիրելով դիմումը և կից ներկայացված փաստաթղթերը, Դատական դեպարտամենտից ստացված թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործի նյութերը, պատասխանողի գրավոր բացատրությունը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը՝ Սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Գործի դատավարական նախապատմությունը

Թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործով հայցվոր Գայանե Նազարյանը վարչական դատարան է դիմել ընդդեմ կադաստրի կոմիտեի, երրորդ անձինք՝ Դիմողի, Արտյոմ Սարգսյանի, Հասմիկ Աբրահամյանի՝ Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17 բնակարանի հասցեում գտնվող անշարժ գույքի նկատմամբ Դիմողի անվամբ գրանցված ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքն անվավեր ճանաչելու և նույն գույքի նկատմամբ իր ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքը ճանաչելու պահանջների մասին:

Հայցադիմումը վարույթ է ընդունվել ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքն անվավեր ճանաչելու պահանջի մասով, իսկ մյուս՝ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի ճանաչման պահանջի մասով վարույթ ընդունելը մերժվել է: Վարչական դատարանը գտել էր, որ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշմամբ Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ բնակարանն անհատույց մասնավորեցվել է Արտյոմ Սարգսյանի անվամբ՝ ընտանիքի երեք անձով՝ որպես վերջիններիս ընդհանուր համատեղ սեփականություն՝ չբացահայտելով, թե ով է որոշման մեջ հիշատակվող Արտյոմ Սարգսյանի կինը: Ըստ վարչական դատարանի՝ որոշման մեջ բացակայել են այն անհատականացնող տվյալները, որոնց հիմքով հնարավոր կլիներ պարզել, թե նշված որոշմամբ Արտյոմ Սարգսյանից բացի ում անվամբ է սեփականաշնորհվել հիշյալ հասցեի անշարժ գույքը: Վարչական դատարանը հատկանշական է համարել, որ բնակարանի անհատույց մասնավորեցման մասին որոշման կայացման պահին գրանցված է եղել Արտյոմ Սարգսյանի և հայցվոր Գայանե Նազարյանի ամուսնությունը, իսկ նույն ժամանակ առաջինը գտնվել է փաստական ամուսնական կապի մեջ Դիմողի հետ, և հիշյալ որոշման կայացման համար հիմք հանդիսացած՝ Արտյոմ Սարգսյանի ներկայացրած դիմումում վերջինս որպես իր կին նշել է Դիմողին: Հանգելով նրան, որ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշումից պարզ չի եղել, թե այն որոշակիորեն ում է հասցեագրված՝ հայցվոր Գայանե Նազարյանին, թե Դիմողին, վարչական դատարանը եզրակացրել է, որ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 62-րդ հոդվածի «գ» կետի ուժով պետական գրանցման համար հիմք հանդիսացած մասով հիշյալ որոշումը հանդի-

սանում է առ ոչինչ վարչական ակտ, որի հիման վրա Դիմողի անվամբ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցում կատարելը պետք է մերժվեր տվյալ պահին գործող խմբագրությամբ «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» օրենքի 43-րդ հոդվածի հիմքով:

Եզրակացնելով, որ Դիմողի անվամբ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը կատարվել է իրավահարաբերության ծագման պահին գործող խմբագրության «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» օրենքի պահանջների խախտմամբ, վարչական դատարանը գտել է, որ այն «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի հիմքով անվավեր վարչական ակտ է, և 2018 թվականի օգոստոսի 10-ի վճռով հայցը բավարարել է և «Անվավեր ճանաչել Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17 բնակարան հասցեի անշարժ գույքի նկատմամբ Գայանե Մանուկյանի անվամբ գրանցված ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը»:

Դիմողը վճռի դեմ ներկայացրել է վերաքննիչ բողոք, որը վերաքննիչ վարչական դատարանը 2019 թվականի հունիսի 14-ի որոշմամբ բավարարել է՝ վճիռը բեկանել, իսկ գործն ուղարկել ամբողջ ծավալով նոր քննության: Վերաքննիչ վարչական դատարանը գտել էր, որ 2002 թվականի նոյեմբերի 6-ին Դիմողի անվամբ կատարված ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցման, ինչպես նաև դրա հիմքում ընկած վարչական ակտի՝ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման իրավաչափությանն անդրադառնալիս վարչական դատարանը կիրառել էր «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքը՝ անտեսելով, որ նշյալ վարչական ակտերի ընդունման պահին այն ուժի մեջ չի եղել՝ արձանագրելով Վարչական դատավարության օրենսգրքի 124-րդ հոդվածի 2-րդ մասի խախտում, քանի որ վարչական դատարանը վիճարկվող վարչական ակտի իրավաչափությունը որոշելիս, դուրս էր եկել վիճարկվող վարչական ակտի և դրա հիմքում ընկած վարչական ակտի ընդունման պահի դրությամբ գործող օրենսդրական կարգավորումների շրջանակից:

Վերաքննիչ վարչական դատարանը Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման կապակցությամբ արձանագրել էր, որ դրա ընդունման հիմքում դրվել են Երևանի քաղաքապետի 2000 թվականի հունիսի 5-ի

«Արտյոմ Սարգսյանի ընտանիքի բնակարանային հարցի մասին» թիվ 651 որոշումը, Երևանի քաղաքապետարանի 2002 թվականի օգոստոսի 21-ի թիվ 001214 օրոգերում, Արտյոմ Սարգսյանի 2002 թվականի հոկտեմբերի 9-ի՝ Երևանի քաղաքապետին հասցեագրված «Բնակ. տարածության սեփականաշնորհման մասին» դիմումում գետեղված տվյալները: Փաստելով, որ օրոգերում որպես Արտյոմ Սարգսյանի կին նշված է Դիմողը, Արտյոմ Սարգսյանի 2002 թվականի հոկտեմբերի 9-ի հիշյալ դիմումում որպես վերջինիս կին նշված է Դիմողը, նաև այն, որ գործի նյութերում առկա է 2002 թվականի հոկտեմբերի 9-ի համաձայնագիրը, որով Հասմիկ Աբրահամյանը և Դիմողը տվել են իրենց համաձայնությունը բնակարանն Արտյոմ Սարգսյանի անվամբ սեփականաշնորհվելու համար՝ վերաքննիչ վարչական դատարանը գտել էր, որ թեև խնդրո առարկա իրավունքի պետական գրանցման հիմքում դրված իրավահաստատող փաստաթղթում չեն հստակեցվել Արտյոմ Սարգսյանի ընտանիքի անդամները (ինքը, մայրը, կինը), սակայն նշյալ որոշման կայացման հիմքում ընկած փաստաթղթերից հստակ բացահայտվում է սեփականաշնորհման սուբյեկտների կազմը՝ «1. Սարգսյան Արտյոմ՝ ինքը, 2. Աբրահամյան Հասմիկ՝ մայրը, 3. Մանուկյան Գայանե՝ կինը»:

Վերաքննիչ վարչական դատարանը եզրահանգել էր, որ ձեռքի տակ ունենալով վերոնշյալ փաստաթղթերը, որոնցում հստակ նշվել էր ընտանիքի կազմը՝ Արտյոմ Սարգսյանը, Հասմիկ Աբրահամյանը և Դիմողը, հնարավոր էր նույնականացնել Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ ընդգրկված հասցեատերերին:

Վերաքննիչ վարչական դատարանի որոշման դեմ հայցվոր Գայանե Նազարյանը ներկայացրել էր վճռաբեկ բողոք, որը Վճռաբեկ դատարանը 2020 թվականի դեկտեմբերի 25-ի որոշմամբ բավարարել էր՝ վերաքննիչ վարչական դատարանի 2019 թվականի հունիսի 14-ի որոշումը բեկանել և օրինական ուժ էր տվել վարչական դատարանի 2018 թվականի օգոստոսի 10-ի վճռին՝ Վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանություններով: Նույն որոշմամբ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմնավորումների մասով Վճռաբեկ դատարանը նշել էր, որ հայցվոր Գայանե Նազարյանի վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը պայմանավորված էր Վարչական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքի առկայությամբ, այն է՝

առերևույթ առկա է մարդու իրավունքների և ազատությունների հիմնարար խախտում՝ նույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետի իմաստով, այսինքն՝ վերաքննիչ վարչական դատարանի կողմից իրավահարաբերության ծագման պահին գործող խմբագրությամբ «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածի և Վարչական դատավարության օրենսգրքի 27-րդ հոդվածի խախտման հետևանքով թույլ է տրվել դատական սխալ, որը խաթարել է արդարադատության բուն էությունը:

Թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործով 2020 թվականի դեկտեմբերի 25-ին կայացված որոշմամբ Վճռաբեկ դատարանի կողմից հաստատվել էր, որ.

1) Երևանի քաղաքապետարանի ՔԿԱԳ Շենգավիթ տարածքային բաժնի պետի 2017 թվականի հոկտեմբերի 26-ի «Ամուսնության ակտի գրանցման մասին» տեղեկանքի համաձայն՝ Արտյոմ Սարգսյանի և Գայանե Նազարյանի ամուսնության ակտի գրանցումը կատարվել է ՔԿԱԳ Շենգավիթ տարածքային բաժնում 1978 թվականի հուլիսի 15-ին, իսկ ամուսնությունը լուծվել է 2006 թվականի դեկտեմբերի 15-ին՝ ՔԿԱԳ Աջափնյակի և Դավթաշենի տարածքային բաժնում:

2) Երևանի քաղաքապետարանի կողմից Արտյոմ Սարգսյանին տրվել է 2002 թվականի օգոստոսի 21-ի թիվ 001214 օրդերը Հրաչյա Քոչար փողոցի թիվ 16/1 տան մուտքի 6-րդ հարկի 2 սենյականոց 39,0 քմ բնակելի, 67,2 քմ ընդհանուր մակերեսով 17-րդ բնակարանն իր երեք անձից բաղկացած ընտանիքով զբաղեցնելու համար: Նշված օրդերը միակ փաստաթուղթն է, որն իրավունք է տալիս զբաղեցնելու հիշյալ բնակելի մակերեսը: Տվյալ օրդերում որպես Արտյոմ Սարգսյանի կին նշված է 1963 թվականին ծնված Դիմողը:

3) Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման համաձայն՝ «Արտյոմ Սարգսյանը խնդրել է սահմանված կարգով սեփականաշնորհել Հր. Քոչարի փողոցի հ. 16/1 շենքի հ. 17 երկուսենյականոց բնակարանը: Նշված բնակարանն Ա. Սարգսյանին հատկացվել է Երևանի քաղաքապետի 05.06.2000թ. հ. 651 որոշմամբ և ձևակերպվել է օրդեր (հ. 001214)»: Ղեկավարվելով «Պետական բնակարանային ֆոնդի բնակարանների անհատույց մասնավորեցման մասին» օրենքով՝ որոշվել է թույլատրել Հրաչյա Քոչար փողոցի թիվ 16/1 շենքի 17-րդ (երկուսենյականոց) բնակարանի անհատույց մասնավորեցումն Արտյոմ Սարգսյանի

անվամբ՝ ընտանիքի երեք անձով (ինքը, մայրը, կինը)՝ որպես ընտանիքի անդամների ընդհանուր համատեղ սեփականություն:

4) Արտյոմ Սարգսյանը 2002 թվականի հոկտեմբերի 9-ին Երևանի քաղաքապետին հասցեագրված «Բնակ. տարածության սեփականաշնորհման մասին» դիմումով հայտնել է, որ քննարկվող բնակելի տարածությունում վարձակալի հետ միասին բնակելի մակերեսի իրավունքով բնակվում են՝ մայրը՝ Հասմիկ Աբրահամյանը, կինը՝ 1963 թվականին ծնված Դիմողը: Դիմողի համաձայնությամբ է բնակարանն Արտյոմ Սարգսյանի անվամբ սեփականացվել:

5) Անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման 2002 թվականի նոյեմբերի 6-ի թիվ 446470 վկայականի համաձայն՝ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական 4-33 մատյանի 199 համարի տակ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման հիման վրա գրանցվել է Արտյոմ Սարգսյանի, Հասմիկ Աբրահամյանի և Դիմողի սեփականության իրավունքը՝ Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ (65,4քմ մակերեսով) բնակարանի նկատմամբ:

6) Անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման 2011 թվականի մայիսի 5-ի թիվ 2726588 վկայականի համաձայն՝ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական 01-003 4-114 մատյանի 097 համարի տակ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման հիման վրա գրանցվել է Արտյոմ Սարգսյանի, Հասմիկ Աբրահամյանի և Դիմողի սեփականության իրավունքը՝ Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի թիվ 16/1 շենքի 17-րդ (66,9քմ մակերեսով) բնակարանի (համատեղ սեփականություն), ինչպես նաև որոշակի մակերեսով հողամասի (բաժնային սեփականություն) նկատմամբ:

7) Վճռաբեկ դատարանը թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործով իր որոշման պատճառաբանական մասում նշել է.

«Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման հիմքում պետք է ընկած լինեն այդ գույքի նկատմամբ համապատասխան իրավունքները, սահմանափակումները, ծագումը, փոխանցումը, փոփոխումը կամ դադարումը հաստատող անհրաժեշտ և բավարար փաստաթղթեր, որոնց առկայության դեպքում

միայն գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցումը կարող է լինել իրավա-
չափ:

(...)

Փաստորեն, Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման հիմքում ընկած՝ մասնավորեցման գործընթացում Գայանե Մանուկյանն է ներկայացվել որպես Արտյոմ Սարգսյանի կին: Հատկանշական է, որ Գայանե Մանուկյանի՝ Արտյոմ Սարգսյանի կինը լինելու վերաբերյալ նշում պարունակում է նաև թիվ 001214 օրդերը, որի մասին նշում է կատարված Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ: Ավելին, հենց Գայանե Մանուկյանն է տվել իր համաձայնությունը բնակարանը Արտյոմ Սարգսյանի անվամբ սեփականացվելու վերաբերյալ:

Մյուս կողմից՝ Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման ընդունման ժամանակ, ըստ գործում առկա՝ Երևանի քաղաքապետարանի ՔԿԱԳ Շենգավիթ տարածքային բաժնի պետի 26.10.2017 թվականի «Ամուսնության ակտի գրանցման մասին» տեղեկանքի, գրանցված է եղել Արտյոմ Սարգսյանի և Գայանե Նազարյանի ամուսնությունը:

Ելնելով վերոգրյալից՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ **տվյալ դեպքում Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա՝ «կինը» նշումը հնարավորություն չի տալիս միանշանակ կերպով նույնականացնել դրա հասցեատիրոջը**, քանի որ մի կողմից այդ որոշման մեջ առկա չեն այլ նույնականացնող տվյալներ, մյուս կողմից՝ գործում առկա են հակասական տվյալներ, քանի որ Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման հիմքում ընկած՝ մասնավորեցման գործընթացում և թիվ 001214 օրդերում որպես Արտյոմ Սարգսյանի կին ներկայացվել է Գայանե Մանուկյանը, ով էլ տվել է իր համաձայնությունը բնակարանն Արտյոմ Սարգսյանի անվամբ սեփականացվելու վերաբերյալ, մինչդեռ այդ որոշման ընդունման ժամանակ Արտյոմ Սարգսյանի հետ օրինական ամուսնության մեջ է գտնվել ոչ թե Գայանե Մանուկյանը, այլ՝ Գայանե Նազարյանը: Հետևաբար, Վճռաբեկ դատարանի գնահատմամբ ինչպես Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման, այնպես էլ սույն գործում առկա մյուս նյութերի ուսումնասիրության արդյունքում **հնարավոր չէ միանշանակ կերպով պնդել, որ այդ որոշման մեջ առկա «կինը» նշումը**

վերաբերում է հենց Գայանե Մանուկյանին, այն է՝ պարզ չէ, թե Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշումն այդ մասով ում է ուղղված:

(...)

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանը եզրահանգում է, որ Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա ձևակերպումից տվյալ դեպքում **պարզ չէ, թե դրա հասցեատերն իսկապես Գայանե Մանուկյանն է, թե՛ ոչ, հետևաբար նշված փաստաթղթի հիման վրա Գայանե Մանուկյանի անվամբ կատարված ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի գրանցումն իրավաչափ չէ**: Նման պայմաններում Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման՝ **Գայանե Մանուկյանին ուղղված լինելու հանգամանքը միանշանակ չլինելն ինքնին ոչ իրավաչափ է դարձնում սույն գործով վիճարկվող պետական գրանցումը՝ հանգեցնելով հայցի բավարարմանը (...)**»:

8) Վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի նախագահ Ռուզաննա Հակոբյանը և նույն պալատի դատավոր Ստեփան Միքայելյանը, թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործով Վճռաբեկ դատարանի 2020 թվականի դեկտեմբերի 25-ի որոշմանը կից հրապարակել են իրենց հատուկ կարծիքը, որում, ի թիվս մեծամասնության դիրքորոշման հետ անհամաձայնության հիմք ծառայած իրավական այլ փաստարկների, մասնավորապես, վարչական գործով իրավական շահագրգռվածության հարցի վերաբերյալ, նշել են, որ.

«Ամբողջ վերոգրյալի արդյունքում եզրահանգում ենք, որ նման պայմաններում խնդրահարույց է դառնում նաև Գայանե Նազարյանի, սույն գործով վիճարկման հայց ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտ՝ «շահագրգիռ անձ» հանդիսանալու հանգամանքը, քանի որ գործում առկա չէ որևէ ապացույց այն մասին, որ վերջինս «Պետական բնակարանային ֆոնդի բնակարանների անհատույց մասնավորեցման մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով բնակարանի սեփականաշնորհման ժամանակ կարող էր հանդիսանալ սեփականաշնորհման սուբյեկտ և հավակնել Հր. Քոչար փողոցի թիվ 16/1 շենքի թիվ 17 բնակարանի նկատմամբ սեփականության իրավունք ձեռք բերելուն:

(...)

«Վճռաբեկ դատարանի արտահայտած վերը նշված իրավական դիրքորոշումների հաշվառմամբ գտնում ենք, որ **Արտյոմ Սարգսյանի և Գայանե Նազարյանի միջև գրանցված ամուսնության փաստն ինքնին բավարար չէ Գայանե Մանուկյանի անվամբ Հր. Քոչար փողոցի թիվ 16/1 շենքի թիվ 17 բնակարանի նկատմամբ կատարված գրանցումը վերացնելու պահանջով հայցվորի՝ «շահագրգիռ անձ» հանդիսանալու հանգամանքը հաստատված համարելու համար:** Ավելին, Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա «կինը» գրառումը ևս չի կարող հիմք հանդիսանալ Գայանե Նազարյանի՝ սույն գործով «շահագրգիռ անձ» լինելը փաստելու համար, ուստի նշված հարցի պարզումը ևս տվյալ դեպքում գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ կայացնելու համար անհրաժեշտ նախապայման է:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ գտնում ենք, որ սույն գործով ըստ էության ճիշտ դատական ակտ կայացնելու համար պարտադիր կերպով պետք է պարզվեն հետևյալ հարցերը.

ա) Գայանե Մանուկյանի անվամբ Հր. Քոչար փողոցի թիվ 16/1 շենքի թիվ 17 բնակարանի նկատմամբ կատարված կոնկրետ որ՝ Առաջին, թե Երկրորդ գրանցումն է տվյալ դեպքում հանդիսանում վիճարկման առարկա,

բ) արդյո՞ք Գայանե Նազարյանը հանդիսանում է սույն գործով վիճարկման հայց ներկայացնելու իրական շահ ունեցող սուբյեկտ՝ «շահագրգիռ անձ»»:

2. Դիմողի դիրքորոշումները

Դիմողը հայտնել է, որ Երևան քաղաքի Լենինյան շրջանի ժողովրդական դատարանի 1987 թվականի մայիսի 6-ի վճռով Արտյոմ Սարգսյանին թույլատրվել է ամուսնալուծվել Գայանե Նազարյանից. վճիռն օրինական ուժի մեջ է մտել 1987 թվականի մայիսի 21-ին, սակայն քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնում այն գրանցվել է 2006 թվականի դեկտեմբերի 15-ին: Իր հերթին, Դիմողը և Արտյոմ Սարգսյանը 2000-2008 թվականներին գտնվել են փաստացի ամուսնական հարաբերությունների մեջ:

Դիմողը նշել է, որ իր հետ համատեղ կյանքի ընթացքում՝ 2002 թվականին Արտյոմ Սարգսյանը դիմում է ներկայացրել Երևանի քաղաքապետարան, որով հայտնել է, որ ինքը, կինը՝ Դիմողը, և մայրը՝ Հասմիկ Աբրահամյանը, միասին բնակվում են Երևան

քաղաքի Հր. Քոչարի փողոցի հ. 16/1 շենքի հ. 17 երկու սենյականոց բնակարանում, առկա է վերջիններիս գրավոր համաձայնությունը բնակարանի սեփականաշնորհման վերաբերյալ, և խնդրել է բնակարանը սեփականաշնորհել իրենց անվամբ: Դիմողը հաջորդիվ նշել է նաև, որ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշմամբ դիմումը բավարարվել է. որոշման ընդունման հիմք է հանդիսացել նաև 2002 թվականի օգոստոսի 21-ին տրված թիվ 001214 օրդերը, համաձայն որի՝ նշված հասցեում գտնվող բնակարանը զբաղեցնելու իրավունք ունեն երեք անձինք՝ Արտյոմ Սարգսյանը, Հասմիկ Աբրահամյանը և ինքը՝ Դիմողը:

Ըստ Դիմողի՝ Վճռաբեկ դատարանը գործով որոշում կայացնելիս Արտյոմ Սարգսյանի և Գայանե Նազարյանի ամուսնալուծության պահին է համարել ոչ թե ամուսնալուծության մասին վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը, այլ այդ վճռի հիման վրա քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնում համապատասխան գրանցման կատարումը:

Դիմողի պնդմամբ Օրենսգրքի 33 և 40-րդ հոդվածների հակասականությունն իրավական որոշակիության խնդիրներ է առաջացրել իրավակիրառ պրակտիկայում. մի կողմից առկա է լինում դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած վճիռ, որի համաձայն ամուսնությունը լուծված է, և, հետևաբար պետք է ողջամտորեն ակնկալել, որ այդ պահից դադարել է իրավահարաբերությունը, իսկ մյուս կողմից ամուսնությունը դադարած է համարվում գրանցվելու պահից:

Դիմողը նշում է, որ ամուսինների իրավունքները և պարտականությունները քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնում համապատասխան գրանցումը կատարելուց հետո միայն դադարած համարելու դեպքում կստացվի, որ դատարանի օրինական ուժի մետ մտած վճիռը ստորադասվում է քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնի կողմից կատարված պետական գրանցմանը:

Դիմողը գտնում է, որ ամուսնությունը լուծելու դեպքում անձինք դադարում են լինել ամուսիններ, և դադարում է նրանց՝ որպես ամուսիններ, բոլոր իրավունքներն ու պարտականությունները, իսկ Օրենսգրքի 40-րդ հոդվածով սահմանված ամուսնության դադարումը պետական մարմնի կողմից ամուսնալուծությունը հաշվառելուն ուղղված գործընթաց է, որի նպատակն ամուսնալուծությունը պետական գրանցման ակտով ամրագրելն է:

Հակառակ դեպքում, ըստ Դիմողի, Օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը հակասում է Սահմանադրությանը, քանի որ իմաստագրվում է դատական պաշտպանությունը:

Դիմողը գտել է նաև, որ ամուսնությունը՝ որպես երևույթ, և դրա պետական գրանցումը չի կարելի նույնականացնել: Առաջինն ինքնավար հասկացություն է, իսկ դրա առկայությունը որոշվում է բովանդակային իմաստով, մինչդեռ ամուսնության գրանցումն ընթացակարգ է, որի նպատակն է ամուսնության իրավունքը, ինչպես նաև այլոց իրավունքները և հասարակական կարգը պաշտպանելը:

Վիճարկվող դրույթները, ըստ Դիմողի, բավարար չափով որոշակի չեն, հնարավորություն չեն տալիս իրավունքի սուբյեկտներին ընկալել օրենսդրի պահանջը, կանխատեսել դրա հետևանքները և իրենց վարքագիծը համապատասխանեցնել վիճարկվող դրույթով ամրագրված պահանջին, քանի որ հստակ չէ, թե որ պահից են դադարում ամուսինների միջև իրավահարաբերությունները:

Դիմողը գտնում է, որ Օրենսգրքի 33 և 40-րդ հոդվածները չեն բավարարում իրավական որոշակիության, հստակության և կանխատեսելիության չափանիշները, իսկ դրանց իրավակիրառ պրակտիկայի կողմից հաղորդած բովանդակությունը հանգեցրել է Դիմողի սեփականության իրավունքի խախտման, քանի որ նորմերի մեկնաբանման արդյունքում Դիմողը զրկվել է իր սեփականությունից:

3. Պատասխանողի դիրքորոշումները

Ազգային ժողովը (այսուհետ՝ նաև Պատասխանողը) նշում է, որ Օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը նախատեսում է ամուսնության դադարման պահը: Ըստ Պատասխանողի՝ օրենսդիրն օգտագործում է «ամուսնության լուծում» և «ամուսնության դադարում» եզրույթները՝ նպատակ ունենալով ավելի մատչելի դարձնել ինչպես դատական կարգով ամուսնալուծության հետ կապված իրավակարգավորումները, այնպես էլ հստակեցնել, թե ամուսնալուծությունից հետո ո՞ր պահին է ամուսնությունը համարվում դադարած:

Պատասխանողը նշում է, որ դատարանի կողմից ամուսնության լուծմամբ դեռևս ամուսինների իրավունքները և պարտականությունները չեն կարող համարվել դադարած. դատարանի վճիռը պետք է գրանցում ստանա քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնում՝ դադարեցնելով ամուսնությունը:

Պատասխանողը գտնում է, որ ամուսնալուծության մասին օրինական ուժի մեջ մտած վճռի առկայության դեպքում հնարավոր չէ ողջամտորեն ակնկալել, որ այդ պահից իրավահարաբերությունը դադարել է, քանի որ Օրենսգրքում առկա է հստակ դրույթ, որով սահմանվում է ամուսնության դադարման պահը, և միայն այդ ընթացակարգի ամբողջական պահպանումն է հանգեցնում ամուսնության դադարմանը: Պատասխանողը նշում է նաև, որ ամուսնալուծությունը միայն քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնում հաշվառելու պահից այն դադարած համարելը որևէ կերպ չի կարող դատարանի վճռի ստորադասման պատճառ հանդիսանալ, քանի որ դատարանի կողմից կայացված վճիռն այն իրավական հիմքն է, որով ամուսինները քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնում կարող են դադարեցնել ամուսնությունը:

Ամփոփելով իր դիրքորոշումները՝ Պատասխանողը եզրահանգում է, որ Օրենսգրքի 33 և 40-րդ հոդվածները կարգավորում են ամուսինների ամուսնալուծության գործընթացը, և յուրաքանչյուրն ունի իր իրավակարգավորող դերն ու նշանակությունը:

Միաժամանակ, ըստ Պատասխանողի՝ Դիմողն օրենքի համապատասխան նորմերի սահմանադրականությունը վիճարկում է ոչ թե նորմի և Սահմանադրության միջև ենթադրյալ հակասության համատեքստում, այլ նրա ներկայացրած պնդումներն ուղղված են վիճարկվող նորմի՝ դատարանների տված մեկնաբանությանը: Նշվում է, որ Դիմողը, ձևականորեն բարձրացնելով իրավական նորմի սահմանադրականության հարց, իրականում առաջ է քաշում իրավանորմի կիրառման իրավաչափության հարց:

4. Գործի շրջանակներում պարզման ենթակա հանգամանքները

Սույն գործով վիճարկվող նորմի և դրա կիրառման պրակտիկայի սահմանադրականությունը գնահատելու նպատակով Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ հետևյալ հարցադրումներին.

4.1. արդյո՞ք վիճարկվող նորմի՝ իրավակիրառ պրակտիկայում ստացած մեկնաբանությունը Դիմողի գործով հանգեցրել է Սահմանադրության 60-րդ հոդվածով նախատեսված նրա սեփականության իրավունքին միջամտության,

4.2. նախորդ հարցին դրական պատասխանելու դեպքում արդյո՞ք վիճարկվող նորմի՝ իրավակիրառ պրակտիկայում ստացած մեկնաբանությամբ միջամտությունը համապատասխանում է Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասին:

5. Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները

5.1. Սույն սահմանադրական վեճի լուծման նպատակով Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում առաջնահերթությամբ անդրադառնալ Դիմողի կողմից վիճարկվող նորմի՝ Դիմողի նկատմամբ կիրառման հանգամանքներին:

Սահմանադրական դատարանն այս կապակցությամբ վերահաստատում է 2021 թվականի հունվարի 27-ի ՍԴՈ-1573 որոշմամբ իր արտահայտած դիրքորոշումն առ այն, որ հնարավոր են այնպիսի իրավիճակներ, երբ դատական ակտերի ուսումնասիրության արդյունքում ակնհայտ է դառնում դիմողի նկատմամբ իրավական հետևանքների առաջացումը դատական ակտում անմիջականորեն չվկայակոչված նորմերով, և հետևաբար, «նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի կիրառում» է համարվում նաև այն դեպքը, երբ դատական ակտերում բացակայում է նորմատիվ իրավական ակտի որևէ դրույթի վկայակոչում, սակայն դատական ակտերի ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ դիմողի համար իրավական հետևանքներ է առաջացրել չվկայակոչված դրույթի սույն որոշմամբ նկարագրված մեկնաբանությամբ կիրառումը:

Դիմողի նկատմամբ սույն գործով վիճարկվող նորմը կիրառվել է երկու առումներով.

1. Նախ, վիճարկվող նորմի մեկնաբանության և կիրառման արդյունքում Վճռաբեկ դատարանը, հիմք ընդունելով Դիմողի անվան և ծննդյան տարեթվի հետ մեկտեղ նշված «կինը» բառը որպես գրանցված ամուսնության մեջ գտնվող «ամուսին» հասկացության փոխարինող, եզրահանգել է, որ բնակարանի անհատույց մասնավորեցման մասին որոշման մեջ նշված «կինը» հասցեատիրոջը նույնականացնել հնարավոր չէ, ինչն էլ հանգեցրել է մասնավորեցված բնակարանի նկատմամբ Դիմողի ունեցած ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումն անվավեր ճանաչելուն, և

2. Երկրորդ, Դիմողի՝ մասնավորեցված բնակարանի նկատմամբ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումն անվավեր ճանաչելուն ուղղված վարչական դատավարությունն սկսվել է հայցվորի կողմից ներկայացված վիճարկման

հայցի հիման վրա, քանի որ վարչական դատարանում և Վճռաբեկ դատարանում դրա քննության ընթացքում գործել է հայցվորի՝ վարչական դատավարությունում «շահագրգիռ անձ» հանդիսանալու շարունակական և անփոփոխ կանխավարկածը:

Անդրադառնալով Դիմողի նկատմամբ վիճարկվող նորմի կիրառման վերը նշված **առաջին** դրսևորմանը՝ Սահմանադրական դատարանը նկատում է, որ թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործով Վճռաբեկ դատարանը քննության առարկա էր դարձրել այն հանգամանքը, թե «արդյոք տվյալ դեպքում պարզ է, թե ով է Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ նշված՝ Արտյոմ Սարգսյանի կինը»: Այս հարցադրման առնչությամբ Վճռաբեկ դատարանը գտել էր, որ թեև բնակելի տարածության օրդերում, ինչպես նաև բնակարանի անհատույց մասնավորեցման գործընթացին վերաբերող փաստաթղթերում որպես Ա. Սարգսյանի «կին» հիշատակվում է Դիմողը, սակայն հաշվի առնելով, որ բնակարանն անհատույց մասնավորեցնելու մասին Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշումը կայացնելիս գրանցված է եղել Արտյոմ Սարգսյանի և Գայանե Նազարյանի ամուսնությունը՝ հնարավոր չէր միանշանակ պնդել, որ հիշյալ որոշման վեջ որպես հասցեատեր նշված «կինը» նույնանում է հենց Դիմողի հետ: Միաժամանակ, Դիմողի սեփականության իրավունքի դադարեցմանն ուղղված վարչական գործի վերջնարդյունքը չի հանգեցրել նաև նույն գործով Գայանե Նազարյանի ենթադրաբար խախտված որևէ իրավունքի կամ ազատության վերականգնման, քանի որ Վճռաբեկ դատարանը եզրահանգել է, որ «տվյալ դեպքում Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա՝ «կինը» նշումը **հնարավորություն չի տալիս միանշանակ կերպով նույնականացնել դրա հասցեատիրոջը, քանի որ մի կողմից այդ որոշման մեջ առկա չեն այլ նույնականացնող տվյալներ, մյուս կողմից՝ գործում առկա են հակասական տվյալներ (...)**»:

Թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործով Վճռաբեկ դատարանի որոշման ուսումնասիրությունից հետևում է, որ թեև վիճարկվող նորմին ձևական առումով վկայակոչում չի կատարվել, սակայն բնակարանն անհատույց մասնավորեցնելու մասին Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշմամբ «կինը» նշման առնչությամբ համապատասխան հասցեատիրոջը որոշակիացնելու հարցում Վճռաբեկ դատարանը

րանը վերաբերելի է համարել մասնավորեցման պահին գործող Օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը, և դրա կիրառմամբ կասկածի տակ է դրվել Դիմողի սեփականության իրավունքի ծագումը, և այդ հիմքով վերացվել վերջինիս անվամբ կատարված ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը՝ հանգեցնելով հիշյալ բնակարանի նկատմամբ Դիմողի ունեցած ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի դադարեցման:

Արդյունքում՝ Դիմողի գործով վիճարկվող նորմի կիրառմամբ ստացած մեկնաբանությամբ հանգելով Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման հասցեատիրոջը (Արտյոմ Սարգսյանի կնոջ մասով) նույնականացնելու անհնարինության մասին եզրակացության՝ Վճռաբեկ դատարանն օրինական ուժ է տվել գործով վարչական դատարանի վճռին, որով անվավեր է ճանաչվել Դիմողի՝ բնակարանի նկատմամբ ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը:

Դիմողի նկատմամբ վիճարկվող նորմի կիրառման **երկրորդ** դրսևորման արդյունքում Գայանե Նազարյանի ներկայացրած վիճարկման հայցի հիման վրա թիվ ՎԴ/12439/05/17 վարչական գործի՝ Վճռաբեկ դատարանում քննության ընթացքում թեպետ դատարանը հանգել էր Դիմողին ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքով պատկանող Երևանի քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ բնակարանն անհատույց մասնավորեցնելու մասին որոշման մեջ նշված հասցեատիրոջը (Արտյոմ Սարգսյանի կնոջ մասով) նույնականացնելու անհնարինության, մասին եզրակացության, այդուհանդերձ դատական վարույթը շարունակվել է վիճարկվող նորմի կիրառման հետևանքով ձևավորված՝ հայցվոր Գայանե Նազարյանի՝ վարչական դատավարությունում «շահագրգիռ անձ» հանդիսանալու մասին կանխավարկածով, որը պայմանավորված է նրանով, որ խնդրո առարկա գույքի մասնավորեցման պահին գործող և սույն գործով վիճարկվող նորմի մեկնաբանության և կիրառման իմաստով Արտյոմ Սարգսյանի հետ գրանցված է եղել հայցվորի ամուսնությունը:

Արդյունքում՝ վիճարկվող նորմի՝ Դիմողի նկատմամբ կիրառման վերը շարադրված երկու դրսևորումները հիմք են հանդիսացել Դիմողի ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի պետական գրանցումն անվավեր ճանաչելով Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ բնակարանի նկատմամբ նրա ընդհանուր համատեղ

սեփականության իրավունքը սահմանափակելու համար: Հետևաբար՝ Սահմանադրական դատարանը սույն գործի քննությամբ սույն որոշման 4-րդ կետում շարադրված հարցադրումներին անդրադառնում է միայն վիճարկվող նորմի՝ Դիմողի նկատմամբ կիրառման վերը շարադրված երկու դրսևորումներում ստացած մեկնաբանության սահմանադրականության ստուգման շրջանակում:

5.2. Սահմանադրության 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչվում և հավասարապես պաշտպանվում են սեփականության բոլոր ձևերը:

Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի օրինական հիմքով ձեռք բերած սեփականությունն իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու և տնօրինելու իրավունք:

Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ սեփականության իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ հանրության շահերի կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով:

Անդրադառնալով սեփականության իրավունքի սահմանափակման խնդրին՝ Սահմանադրական դատարանն իր՝ 2017 թվականի հունվարի 31-ի ՍԴՈ-1340 որոշմամբ արտահայտել է այն իրավական դիրքորոշումը, որ Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասն ամրագրում է սեփականության իրավունքի սահմանափակման հնարավորություն, ըստ որի՝ այդ իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով, հանրության շահերի կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով, այդ սահմանափակումը պետք է համապատասխանի որոշակիության և համաչափության սահմանադրական սկզբունքներին և չի կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված սահմանափակումները: Միաժամանակ, նույն որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանը կարևորել է հիշատակված պայմանների առկայությունը՝ իրավունքն իրավաչափ սահմանափակելու համար (տե՛ս նաև 2018 թվականի նոյեմբերի 27-ի ՍԴՈ-1436 որոշումը):

Այս առնչությամբ անձի սեփականության իրավունքին միջամտությունը՝ այն սահմանափակելու ձևով, Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հետ կարող է համատեղելի լինել, ի թիվս սեփականության սահմանափակման այլ պայմանների առկայու-

թյան, բացառապես նույն դրույթով նախատեսված երկու սահմանադրական նպատակներից առնվազն մեկը հետապնդելու շրջանակներում՝ հանրային շահերի կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ բնակարանի նկատմամբ Դիմողի ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքին միջամտությունը հանգեցրել է սեփականության իրավունքի սահմանափակման ամենախիստ աստիճանին՝ սեփականությունից զրկելուն դատարանի կողմից՝ վարչական դատավարության շրջանակներում վիճարկման հայցի բավարարման արդյունքում:

Հաշվի առնելով Դիմողին վերաբերող վարչական գործի հարուցման հիմքը և գործի բնույթը՝ նման դատավարության նպատակը համընկնում է Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված «այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության» սահմանադրական նպատակին: Ի թիվս այլ դատավարական գործիքների՝ հիշյալ սահմանադրական նպատակի բավարարմանն է ուղղված նաև վիճարկման հայցի ինստիտուտը:

Վարչական դատավարության օրենսգրքի 65-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ վարչական դատարանում գործը հարուցվում է հայցի հիման վրա: Նման հայց հարուցելու համար պարտադիր պայման է հայցվորի՝ «շահագրգիռ անձ» հանդիսանալու հանգամանքը՝ նույն օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով, համաձայն որի՝ յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ Վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով իրավունք ունի դիմելու վարչական դատարան, եթե համարում է, որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի վարչական ակտով, գործողությամբ կամ անգործությամբ խախտվել են կամ անմիջականորեն կարող են խախտվել նրա՝ Սահմանադրությամբ, միջազգային պայմանագրերով, օրենքներով կամ այլ իրավական ակտերով ամրագրված իրավունքները և ազատությունները:

Անդրադառնալով «շահագրգիռ անձ» հասկացությանը՝ Սահմանադրական դատարանը 2008 թվականի ապրիլի 4-ի ՍԴՈ-747 որոշմամբ նշել է, որ «Համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 19 հոդվածի՝ անձի դատական պաշտպանության իրավունքի իրաց-

ման անհրաժեշտություն ծագում է այն դեպքում, երբ նա խնդիր ունի վերականգնելու իր ենթադրյալ խախտված իրավունքները: Սահմանադրական այս դրույթի հիմքում ընկած է այն տրամաբանությունը, որ յուրաքանչյուր դեպքում անձն իր՝ դատարան դիմելու իրավունքը կարող է իրացնել միայն այն դեպքում, երբ տվյալ գործի առնչությամբ ունի իրավական շահագրգռվածություն: Սահմանադրական այս դրույթին համահունչ (...) վիճարկվող 2-րդ հոդվածի 1-ին մասը դատարան դիմելու իրավունքը վերապահել է շահագրգռ անձին, այն է՝ անձին, ում իրավունքները ենթադրաբար խախտվել են:

Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ գտնում է, որ «շահագրգռ անձ» հասկացությունը գնահատման ենթակա հասկացություն է, և յուրաքանչյուր կոնկրետ գործով, ելնելով տվյալ գործի կոնկրետ հանգամանքներից, գործը քննող դատարանն է իրավասու գնահատելու այս հասկացությունը և պարզելու, թե արդյո՞ք տվյալ անձը գործի ելքում ունի իրավական շահագրգռվածություն»:

Անդրադառնալով դատարան դիմելու իրավունքին՝ Սահմանադրական դատարանը 2010 թվականի սեպտեմբերի 7-ի ՍԴՈ-906 որոշմամբ նշել է, որ «Հիմք ընդունելով ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածները, Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասը, ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածի առաջին մասով ամրագրված դրույթների վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 04.04.2008 թվականի ՍԴՈ-747 որոշման 7-րդ կետում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներին, ինչպես նաև Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասին համահունչ ՀՀ օրենսդրությունը հիմնված է այն տրամաբանության վրա, որ խախտված իրավունքների պաշտպանության արդյունավետությունը, ի թիվս այլոց, ներառում է անմիջականորեն դատարան դիմելու իրավունքն այն անձանց կողմից, որոնց իրավունքները խախտվել են:

(...)

Միևնույն ժամանակ, ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածները, ինչպես նաև Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասը չեն բացառում այլ անձանց կողմից ուրիշի

խախտված իրավունքների պաշտպանության նկատառումներով դատարան դիմելու հնարավորությունը:

(...)

(...) Բոլոր դեպքերում, ընդհանուր կանոնն այն է, որ դատարան դիմելու իրավունքը վերապահված է կոնկրետ այն անձին, ում իրավունքները խախտվել են կամ առկա է նրա իրավունքների խախտման վտանգ: **Բացառիկ կանոն է ուրիշի խախտված իրավունքների համար դատարան դիմելու իրավունքը, որի իրացման դեպքերի և կարգի սահմանումը բացառապես օրենսդիր մարմնի իրավասության հարց է:**

(...)

Վարչական դատավարությունում այլոց իրավունքների պաշտպանությամբ դատարան դիմելու իրավունքի („Actio popularis“) առնչությամբ միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են, որ որպես կանոն, եվրոպական երկրներում այս ինստիտուտն իր դասական իմաստով և լրիվ ծավալով կիրառում չունի: Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը նման ուսումնասիրության արդյունքներով արձանագրում է, որ մի շարք երկրներում վարչական գործերով հայց ներկայացնելու իրավասության հիմնական չափանիշ է հանդիսանում «իրավական շահագրգռվածությունը»:

Անդրադառնալով վարչական դատավարությունում «շահագրգիռ անձ» հասկացությանը և դրա կարգավիճակի որոշակիացման խնդրին՝ Վճռաբեկ դատարանն առանձին գործերով նշել է, մասնավորապես, հետևյալը.

1. «Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի վերլուծության արդյունքում Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ անձն իր իրավունքների և օրինական շահերի դատական պաշտպանություն կարող է հայցել միայն այն դեպքում, եթե գտնում է, որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կամ դրանց պաշտոնատար անձանց վարչական ակտերով, գործողություններով կամ անգործությամբ անմիջականորեն խախտվել կամ կարող են խախտվել նրա իրավունքները կամ օրինական շահերը: Նշվածից հետևում է նաև, որ վարչական արդարադատություն հայցող անձի պահանջը կարող է բավարարվել միայն նրա՝ շահագրգիռ անձ լինելու դեպքում, այն է՝ եթե խախտվել են կամ անմիջականորեն կարող են խախտվել նրա՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, մի-

ջազգային պայմանագրերով, օրենքներով և այլ իրավական ակտերով ամրագրված իրավունքները և ազատությունները» (Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԴ/7304/05/14 վարչական գործով 2022 թվականի հունվարի 21-ի որոշում):

2. «Սահմանադրությամբ և Կոնվենցիայով («Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» 1950 թվականի նոյեմբերի 4-ի կոնվենցիա, նշումը Սահմանադրական դատարանինն է) նախատեսված է, որ որպես ընդհանուր կանոն՝ դատարան դիմելու իրավունքը վերապահված է կոնկրետ այն անձին, ում իրավունքները խախտվել են, կամ առկա է նրա իրավունքների խախտման վտանգ: Օրենսդիրը, նույնպես առաջնորդվելով այս ընդհանուր կանոնով, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքում ամրագրել է յուրաքանչյուրի՝ իր խախտված իրավունքների պաշտպանության համար վարչական դատարան դիմելու իրավունքը: Անձը կարող է դիմել դատական պաշտպանության, եթե ունի «իրական (ռեալ)» իրավունքներ, որոնք խախտվել են կամ կարող են խախտվել:

Վերոգրյալի հիման վրա Վճռաբեկ դատարանը հարկ է համարում ընդգծել, որ անձանց՝ իրենց իրավունքների և օրինական շահերի դատական պաշտպանության իրավունք տրամադրելով հանդերձ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասը, վերջիններիս համար, սակայն, չի ընձեռում հանրության շահերը պաշտպանելու հնարավորություն, այն է՝ չի թույլատրում անձանց իրականացնել վարչական մարմինների վարչական ակտերի, գործողությունների կամ անգործության իրավաչափության օբյեկտիվ վերահսկողություն: ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հայց ներկայացնելու համար, պետք է առկա լինի ոչ միայն վարչական մարմինների ոչ իրավաչափ որոշում, գործողություն կամ անգործություն, այլև նշված ոչ իրավաչափ որոշման, գործողության կամ անգործության արդյունքում անձանց սուբյեկտիվ իրավունքների խախտում կամ խախտման առաջացման վտանգ:

Այսինքն՝ վարչական արդարադատություն, բացառությամբ նույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերի, կարող է հայցել միայն այն անձը, ով հանդիսանում է դատարան դիմելու իրավունքը կրող սուբյեկտ, կամ այլ կերպ ասած՝ այն անձը, ում սուբյեկտիվ իրավունքները խախտվել են կամ կարող են խախտվել:

Վերը նշված իրավական դիրքորոշումների հիման վրա Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ վարչական արդարադատություն հայցող անձանց կողմից ներկայացված հայցադիմումների հիման վրա հարուցված վարչական գործերից յուրաքանչյուրով պետք է պարզվի՝ արդյոք հայցվորը հանդիսանում է դատարան դիմելու իրավունքը կրող սուբյեկտ, այսինքն՝ «շահագրգիռ անձ», քանի որ միայն իրավական շահագրգռվածության առկայության պարագայում անձը կարող է ակնկալել իր խախտված իրավունքների դատական պաշտպանություն: Ընդ որում, իրավունքների խախտման, կամ այլ կերպ ասած՝ դատարան դիմելու իրավունքը կրող սուբյեկտ լինելու վերաբերյալ ապացույցներ ներկայացնելու պարտականությունը կրում է հենց հայցվորը» (Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԴ/9190/05/13 վարչական գործով 2015 թվականի նոյեմբերի 27-ի որոշում):

3. «Վարչական ակտը դատական կարգով կարող է ճանաչվել անվավեր, եթե հաստատվի հետևյալ երկու վավերապայմանների միաժամանակյա առկայությունը.

1. վարչական ակտն ընդունվել է օրենքի խախտմամբ կամ կեղծ փաստաթղթերի կամ տեղեկությունների հիման վրա, կամ եթե ներկայացված փաստաթղթերից ակնհայտ է, որ ըստ էության պետք է ընդունվեր այլ որոշում,

2. վիճարկվող վարչական ակտով խախտվել են հայցվորի՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ, միջազգային պայմանագրերով, օրենքներով և այլ իրավական ակտերով ամրագրված իրավունքները և ազատությունները:

Այսինքն՝ դատական պաշտպանությունից օգտվելը չի կարող լինել ինքնանպատակ, այլ այն պետք է ուղղված լինի անձի խախտված իրավունքների վերականգնման ապահովմանը: Ուստի դիմելով վարչական դատարան՝ անձը ոչ միայն պետք է հիմնավորի, որ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների և դրանց պաշտոնատար անձանց վարչական ակտերն ընդունվել, գործողությունները կամ անգործությունը կատարվել են օրենքի խախտմամբ, այլ նաև պետք է մատնանշի իր այն իրավունքներն ու ազատությունները, որոնք խախտվել են» (Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԴ/0909/05/10 վարչական գործով 2013 թվականի ապրիլի 6-ի որոշում):

5.3. Սահմանադրական դատարանը, վերը նշված իրավական կարգավորումները և Սահմանադրական դատարանի դիրքորոշումները կիրառելով Օրենսգրքի վիճարկվող 40-րդ հոդվածի՝ իրավակիրառ պրակտիկայում ստացած մեկնաբանության սահմանա-

դրականությունը ստուգելիս, հարկ է համարում արձանագրել, որ Դիմողի նկատմամբ վիճարկվող նորմի կիրառման վերը նկարագրված առաջին դրսևորումը, այսինքն՝ Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ բնակարանի նկատմամբ իրավունքներ նախատեսող փաստաթղթերում (օրդեր, թիվ 1818-Ա որոշում) նշված «կինը» հասկացությունը որպես «ամուսին» հասկացությանը համարժեք ընդունելը՝ հայցվոր Գայանե Նազարյանի՝ Արտյոմ Սարգսյանի հետ ամուսնությունը գրանցված լինելու փաստի և Դիմողի անվան կողքին «կինը» նշված լինելու պայմաններում, ըստ Վճռաբեկ դատարանի, բնակարանն անհատույց մասնավորեցնելու մասին որոշման հասցեատիրոջ նույնականացման անորոշություն է ստեղծել: Արդյունքում՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ **«տվյալ դեպքում Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա՝ «կինը» նշումը հնարավորություն չի տալիս միանշանակ կերպով նույնականացնել դրա հասցեատիրոջը, քանի որ մի կողմից այդ որոշման մեջ առկա չեն այլ նույնականացնող տվյալներ, մյուս կողմից՝ գործում առկա են հակասական տվյալներ, քանի որ Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման հիմքում ընկած՝ մասնավորեցման գործընթացում և թիվ 001214 օրդերում որպես Արտյոմ Սարգսյանի կին ներկայացվել է Գայանե Մանուկյանը, ով էլ տվել է իր համաձայնությունը բնակարանն Արտյոմ Սարգսյանի անվամբ սեփականացվելու վերաբերյալ, մինչդեռ այդ որոշման ընդունման ժամանակ Արտյոմ Սարգսյանի հետ օրինական ամուսնության մեջ է գտնվել ոչ թե Գայանե Մանուկյանը, այլ՝ Գայանե Նազարյանը: Հետևաբար Վճռաբեկ դատարանի գնահատմամբ ինչպես Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման, այնպես էլ սույն գործում առկա մյուս նյութերի ուսումնասիրության արդյունքում **հնարավոր չէ միանշանակ կերպով պնդել, որ այդ որոշման մեջ առկա «կինը» նշումը վերաբերում է հենց Գայանե Մանուկյանին**, այն է՝ պարզ չէ, թե Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշումն այդ մասով ում է ուղղված»:**

Այս առնչությամբ Սահմանադրական դատարանը նկատում է, որ Վճռաբեկ դատարանի կողմից վիճարկվող նորմի կիրառման նպատակը եղել է փաստի գնահատումը, ինչը համապատասխան դատարանի, սույն դեպքում՝ Վճռաբեկ դատարանի լիազորությունների տիրույթում է: Սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ կոնկրետ գործով փաստերի գնահատման հարցում փոխարինել համապատասխան, սույն դեպքում՝ Վճռաբեկ

դատարանին: Այս պատճառով Սահմանադրական դատարանի խնդիրը չէ պարզել, թե իրականում որքանով է անհնար եղել Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման հասցեատիրոջ նույնականացումը, և թե պետական բնակարանային ֆոնդի մասնավորեցման իրավահարաբերությունների շահառուի նույնականացման փաստի գնահատման համար վիճարկվող նորմը որքանով է վերաբերելի եղել: Փոխարենը, սույն սահմանադրական վեճի շրջանակում փաստական հանգամանքներին անդրադառնալիս Սահմանադրական դատարանն ամբողջ ծավալով հիմք է ընդունում փաստերին՝ Վճռաբեկ դատարանի կողմից տրված գնահատականը՝ վիճարկվող նորմի սահմանադրականության ստուգումն իրականացնելով բացառապես Վճռաբեկ դատարանի կողմից հաստատված փաստերի սահմաններում:

Այս մոտեցման շրջանակներում Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Վճռաբեկ դատարանի կողմից Երևան քաղաքի Հրաչյա Քոչար փողոցի 16/1 շենքի 17-րդ բնակարանն անհատույց մասնավորեցնելու մասին որոշման մեջ «կինը» նշման առկայությամբ և վիճարկվող դրույթի կիրառմամբ դրա հասցեատիրոջ նույնականացման անհնարինության հաստատումը որոշիչ նշանակություն ունի վիճարկվող նորմի կիրառման երկրորդ դրսևորման համար: Մասնավորապես, Վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տեղ գտած **«տվյալ դեպքում Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա՝ «կինը» նշումը հնարավորություն չի տալիս միանշանակ կերպով նույնականացնել դրա հասցեատիրոջը»** գնահատականը, ինչպես նաև նույն որոշմամբ արձանագրված՝ վերը նշված իրավահաստատող փաստաթղթի հասցեատիրոջ նույնականացման անհնարինության մասին եզրահանգումները («Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման մեջ առկա ձևակերպումից տվյալ դեպքում **պարզ չէ, թե դրա հասցեատերն իսկապես Գայանե Մանուկյանն է, թե՛ ոչ**», ինչպես նաև՝ «Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշման, այնպես էլ սույն գործում առկա մյուս նյութերի ուսումնասիրության արդյունքում **հնարավոր չէ միանշանակ կերպով պնդել, որ այդ որոշման մեջ առկա «կինը» նշումը վերաբերում է հենց Գայանե Մանուկյանին**, այն է՝ պարզ չէ, թե Երևանի քաղաքապետի 14.10.2002 թվականի թիվ 1818-Ա որոշումն այդ մասով ում է ուղղված») ուղղակի և որոշիչ ազդեցություն ունեն ոչ միայն Դիմողի իրավունքի պետական գրանցման իրավաչափության, այլ

նաև Դիմողի գործով հայցվորի՝ «շահագրգիռ անձի» կարգավիճակ ունենալու համար: Մասնավորապես՝ Վճռաբեկ դատարանի վերը նշված եզրահանգումները վերաբերում են ոչ միայն Դիմողի՝ Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման հասցեատերը լինելու անորոշությանը, այլև նույն որոշմամբ առհասարակ որևէ այլ անձի՝ որպես դրա հասցեատեր (բացի Արտյոմ Սարգսյանից և Հասմիկ Աբրահամյանից) նույնականացման հնարավորությանը:

Այս առնչությամբ Սահմանադրական դատարանը նկատում է, որ Դիմողի սեփականության իրավունքի պետական գրանցման անվավերության պահանջ պարունակող հայցադիմումը քննության է ընդունվել վիճարկվող նորմի այնպիսի մեկնաբանության կիրառմամբ, որ Դիմողի գործով հայցվորը՝ Գայանե Նազարյանը, Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշման կայացման պահին Արտյոմ Սարգսյանի հետ գրանցված ամուսնության մեջ գտնվելու փաստի ուժով ունեցել է վարչական դատավարության օրենսդրության իմաստով «շահագրգիռ անձի» կարգավիճակ՝ հիշյալ փաստաթղթերում «կինը» նշման փաստի բերումով: Վիճարկվող իրավանորմի սույն գործով ստացած մեկնաբանությամբ կիրառումը թույլ է տվել Գայանե Նազարյանին դիտարկել որպես «շահագրգիռ անձ». մի հանգամանք, որն առանցքային նախապայման է վարչական դատավարության շրջանակում Դիմողի սեփականության իրավունքի սահմանափակմանն ուղղված վարույթի հարուցման համար, քանի որ առանց դրա վարույթն անհնար կլիներ, իսկ վարույթի հետագա փուլերում հայցվորի՝ վարչական դատավարության իմաստով «շահագրգիռ անձի» կարգավիճակ չունենալու բացահայտումը պետք է բացառեր Դիմողի վիճարկվող գույքային իրավունքին միջամտությունը:

Ձեռնպահ մնալով Դիմողի վարչական գործով դատարանների կողմից անձանց դատավարական կարգավիճակի որոշմանն ուղղված լիազորությունների իրականացման վերաբերյալ գնահատականից՝ Սահմանադրական դատարանը, այդուհանդերձ, արձանագրում է, որ այս հարցն ունի կիրառված նորմի մեկնաբանության սահմանադրականության ստուգման համար կարևոր նշանակություն, քանի որ այն որոշիչ գործոն է անձի սեփականության՝ Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանափակման սահմանադրական նպատակի նույնականացման համար: Հետևաբար՝ Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ վիճարկ-

վող նորմի ստացած մեկնաբանության արդյունքում Դիմողի սեփականության իրավունքի սահմանափակմանը հանգեցրած միջամտությանը վերաբերող վարչական դատավարությունում հայցվորի՝ «շահագրգիռ անձի» կարգավիճակի հարցին:

Դիմողի նկատմամբ հարուցված վարչական գործը, ի սկզբանե հարուցված լինելով վիճարկվող նորմի մեկնաբանության և կիրառման արդյունքում հայցվորի «շահագրգիռ անձ» լինելու կանխավարկածի հիման վրա, նպատակ է հետապնդել՝ ապահովելու վերջինիս ենթադրյալ խախտված իրավունքի վերականգնումը վարչական արդարադատության միջոցով:

Ավելին, Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ընդգծել այն իրողությունը, որ Հայցվորի կողմից վերաքննիչ վարչական դատարանի 2019 թվականի հունիսի 14-ի որոշման դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը Վճռաբեկ դատարանը 2019 թվականի դեկտեմբերի 9-ին վարույթ էր ընդունել Վարչական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքի առկայությամբ, այն է՝ առերևույթ առկա է մարդու իրավունքների և ազատությունների հիմնարար խախտում՝ նույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետի իմաստով, այսինքն՝ վերաքննիչ վարչական դատարանի կողմից իրավահարաբերության ծագման պահին գործող խմբագրությամբ «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածի և Վարչական դատավարության օրենսգրքի 27-րդ հոդվածի խախտման հետևանքով թույլ է տրվել դատական սխալ, որը խաթարել էր արդարադատության բուն էությունը:

Եվ թեպետ Վճռաբեկ դատարանի որոշմամբ դադարեցվել է Դիմողի սեփականության իրավունքը հիշյալ բնակարանի նկատմամբ, Վճռաբեկ դատարանի կողմից բնակարանի մասնավորեցման հարաբերություններում իրավահաստատող փաստաթղթերի հասցեատիրոջ նույնականացման անհնարինության գնահատականը, միաժամանակ, բացառել էր նաև (Արտյոմ Սարգսյանից և Հասմիկ Աբրահամյանից բացի) որևէ այլ անձի՝ այդ թվում նաև՝ Դիմողի գործով հայցվորի իրավունքի ճանաչումը մասնավորեցված բնակարանի նկատմամբ: Արդյունքում՝ վիճարկվող նորմի՝ Դիմողի գործով ստացված մեկնաբանությամբ ձևավորված կանխավարկածի բերումով «շահագրգիռ անձի» ենթադրաբար խախտված իրավունքի վերականգնմանն ուղղված վարույթի հետևանքային ազդեցու-

թյունը եղել է (1) Դիմողին իր սեփականության իրավունքից զրկելու միջոցով դրա սահմանափակումը և (2) վիճարկվող գույքի նկատմամբ որևէ այլ անձի սեփականության իրավունքը ծագելու համար Երևանի քաղաքապետի 2002 թվականի հոկտեմբերի 14-ի թիվ 1818-Ա որոշմամբ նշված հասցեատիրոջ, այդ թվում՝ հայցվորի հետ, նույնականացման անհնարինությունը:

Նկարագրված իրավական հետևանքին հանգեցրած վարչական դատավարությունը չի հետապնդել Դիմողի գործով հայցվորից բացի որևէ այլ անձի իրավունքների պաշտպանության նպատակ ևս, քանի որ Դիմողի գործով ներգրավված մյուս երկու համասեփականատերերը՝ Արտյոմ Սարգսյանը և Հասմիկ Աբրահամյանը նման դատավարական պահանջներ առհասարակ չէին ներկայացրել: Ավելին, վերջիններս առհասարակ չէին էլ բողոքարկել վերաքննիչ վարչական դատարանի 2019 թվականի հունիսի 14-ի որոշումը Վճռաբեկ դատարան:

Այսինքն՝ սեփականությունից զրկելու եղանակով անձի սեփականության իրավունքի սահմանափակումը չի կարող համատեղելի համարվել Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սահմանադրական նպատակներից «այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության» հետ, եթե այն չի հետապնդում որևէ անձի իրավունքի կամ ազատության պաշտպանության նպատակ, ինչը և Դիմողի գործով ձևավորված իրավիճակն է՝ ենթադրաբար խախտված իրավունքը կրողի նույնականացման անհնարինության պատճառով: Միաժամանակ, Սահմանադրական դատարանը չի տեսնում սույն գործում նաև որևէ հանգամանք, որը նրան հիմք կտար եզրահանգելու, որ Դիմողի սեփականության իրավունքի սահմանափակումը հետապնդել է Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմաստով «հանրության շահերի պաշտպանության» սահմանադրական նպատակին ուղղված իրավական գործընթաց:

Այսինքն՝ Դիմողի գործով վիճարկվող նորմի կիրառումը հանգեցրել է նույն գործով հայցվորի՝ որպես Դիմողի բնակարանի մասնավորեցման պահին Արտյոմ Սարգսյանի գրանցված ամուսնու, «շահագրգիռ անձ» լինելու անվիճարկելի կանխավարկածին, որն անփոփոխ շարունակել էր գործել նույնիսկ այն պայմաններում, երբ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել էր Դիմողի սեփականության իրավունքի սահմանափակմանը հանգեցրած վարույթի շրջանակներում իրավական շահագրգռվածություն ունեցող անձի

նույնականացման օբյեկտիվ անհնարինությունը: Արդյունքում՝ Դիմողի գործով վիճարկվող նորմի կիրառմամբ դրան տրված մեկնաբանությունը հնարավորություն է ընձեռում սեփականության իրավունքի այնպիսի սահմանափակման, որը համատեղելի չէ Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված որևէ սահմանադրական նպատակի հետ, քանի որ այն հավասարապես չի հետապնդել ո՛չ որևէ անձի հիմնական իրավունքի կամ ազատության, ո՛չ էլ՝ հանրության շահերի պաշտպանության նպատակ, քանզի Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի ուժը կորցրած օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը Դիմողի նկատմամբ կիրառվել է սույն որոշմամբ տրված մեկնաբանությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ:

Ելնելով վերոգրյալից՝ Սահմանադրական դատարանը եզրահանգում է, որ Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի օրենսգրքի (ուժը կորցրել է 2005 թվականի ապրիլի 19-ին) 40-րդ հոդվածը համապատասխանում է Սահմանադրությանն այն մեկնաբանությամբ, որ ամուսնու կարգավիճակն ինքնին վարչական դատավարությունում հայցվորի համար «շահագրգիռ անձի» անփոփոխ կարգավիճակ չի երաշխավորում, եթե գործի փաստական հանգամանքները կամ կիրառելի իրավունքը բացառում է նման կարգավիճակը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը Դիմողի նկատմամբ կիրառվել է այն մեկնաբանությամբ, որ նրա գործով հայցվորի՝ ամուսնու կարգավիճակը բոլոր դեպքերում երաշխավորել է վերջինիս՝ շահագրգիռ անձ դիտարկվելը՝ անկախ նրանից, թե գործի փաստական հանգամանքները կամ կիրառելի իրավունքը դա բացառել են, թե՛ ոչ: Հետևաբար՝ Դիմողի գործով Օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը վերջինիս նկատմամբ կիրառվել է սույն որոշմամբ տրված մեկնաբանությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 170-րդ հոդվածով, ինչպես նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածների պահանջներով՝ Սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության ամուսնության և ընտանիքի օրենսգրքի (ուժը կորցրել է 2005 թվականի ապրիլի 19-ին) 40-րդ հոդվածը համապատասխանում է Սահմանադրությանն այն մեկնաբանությամբ, որ ամուսնու կարգավիճակը վարչական դատավարությունում հայցվորի համար ինքնին «շահագրգիռ անձի» անփոփոխ կարգավիճակ չի երաշխավորում, եթե գործի փաստական հանգամանքները կամ կիրառելի իրավունքը բացառում է այն:

2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 69-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ Դիմողի նկատմամբ կայացված վերջնական դատական ակտը նոր հանգամանքի ի հայտ գալու հիմքով ենթակա է օրենքով սահմանված կարգով վերանայման:

3. Սահմանադրության 170-րդ հոդվածի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Ա. ԴԻԼԱՆՅԱՆ

26 դեկտեմբերի 2022 թվականի
ՍԴՈ-1675